

Raziskovalna naloga

Osnovna šola Vojnik
Prušnikova 14, Vojnik

EKOLOŠKE KMETIJE V OBČINI VOJNIK (GEOGRAFIJA)

Mentorica:
Nataša GORENAK

Avtorica: Lucija Žnidar

Lektorica:
Amalija KOŽUH

Vojnik, marec 2007

KAZALO

1. POVZETEK.....	3
2. UVOD.....	4
2.1 HIPOTEZA IN NAMEN.....	5
2.2 METODE PROUČEVANJA.....	5
3. KMETIJSTVO.....	6
3.1 NARAVNOGEOGRAFSKI DEJAVNIKI.....	6
3.2 DRUŽBENOGEOGRAFSKI DEJAVNIKI.....	7
4. NASELJA.....	10
4.1 PODEŽELSKA NASELJA.....	10
4.2 KMEČKI DOM.....	11
5. EKOLOŠKE KMETIJE.....	12
5.1 KAJ JE EKOLOŠKO KMETOVANJE?.....	12
5.2 POMEN EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA.....	12
5.3 NA ČEM TEMELJI EKOLOŠKO KMETOVANJE?.....	13
5.4 CILJI EKOLOŠKEGA KMETOVANJA.....	13
5.5 KAJ JE CERTIFIKAT?.....	13
5.6 KAJ EKOLOŠKI KMET SME IN ČESA NE SME?.....	14
5.7 NADZOR.....	15
5.8 POSTOPEK KONTROLE IN CERTIFIKACIJE.....	15
5.9 KMETIJA V PREUSMERITVI.....	16
5.10 ZDRUŽENJA EKOLOŠKIH KMETIJ.....	16
5.10.1 DETELJICA.....	17
5.10.2 ZNAMKA BIODAR.....	17
5.11 PRODAJA EKOLOŠKIH ŽIVIL.....	17
6. KMETIJSTVO V OBČINI VOJNIK.....	18
6.1 EKOLOŠKE KMETIJE V OBČINI VOJNIK.....	18
6.1.1 SKUPNE ZNAČILNOSTI EKOLOŠKIH KMETIJ.....	18
7. ZAKLJUČEK.....	24
8. VIRI IN LITERATURA.....	26
9. PRILOGE.....	27

ZAHVALA

Zahvaljujem se:

- svoji mentorici gospe Nataši Gorenak za usmerjanje na raziskovalni poti ter napotke in pomoč pri pripravi raziskovalne naloge,
- lektorici gospe Amaliji Kožuh za jezikovni pregled naloge,
- strokovni sodelavki za kmetijstvo na Občini Vojnik gospe Petri Pehar Žgajner,
- lastnikom ekoloških kmetij v Občini Vojnik za pripravljenost za sodelovanje v intervjujih in anketah.

1. POVZETEK

V Sloveniji imamo razmeroma veliko ohranjenega naravnega okolja. Podobno je tudi v občini Vojnik, v kateri je registriranih deset ekoloških kmetij.

Namen raziskovalne naloge je predstaviti bistvene značilnosti, prednosti, slabosti in potencialne ekološkega kmetijstva ter na osnovi ankete in intervjuja opredeliti, opisati in analizirati ekološke kmetije v občini Vojnik.

Kmetijstvo je močno odvisno tako od družbenih (sestava prebivalstva, odseljavanje mladih, deagrarizacija, politika) kot tudi naravnih dejavnikov (prehodna pokrajina med alpskim in panonskim svetom, relief, klimatske razmere, kamninska sestava, hidrološke razmere in vedno bolj pomembni vremenski ekstremi, ki povzročajo izpade pridelka), ki so med seboj povezani in vplivajo na razvoj kmetijstva ter na kvaliteto prsti, izbor kmetijskih kulturnih rastlin in na samo proizvodnjo.

Ekološko kmetijstvo je način kmetovanja, ki v procesu pridelave hrane temelji na ohranjanju naravnih ekosistemov. Kmetijski pridelek oziroma živilo je "ekološki" le tedaj, ko je bil pridelan oziroma predelan v skladu s strogim pravilnikom in je zanj imenovana organizacija za kontrolo izdala certifikat.

Ekološko kmetijstvo ima izreden pomen ker:

- ohranja kulturno krajino z vsemi svojimi značilnostmi in posebnostmi,
- prideluje zdravo, visokokakovostno hrano, ki je pridelana brez pesticidov in hitro topnih mineralnih gnojil,
- ohranja kmetijska zemljišča in ekosisteme za prihodnje rodove,
- ohranja avtohtone živali in rastline (npr. pira, ajda) ter starodavne načine pridelovanja,
- domačim živalim zagotavlja optimalne življenjske pogoje,
- ohranja čistost voda, podtalnice, gozdov in prsti,
- z izbiro sort, s kolobarjenjem in z zdravo, s hranili celovito založeno prstjo okrepi odpornost rastlin ter s primerno hrano poskrbi za zdravje živali
- je redno nadzorovano in kontrolirano, kar omogoča tudi zaščito potrošnika.

Ekološki kmetje v občini Vojnik se soočajo z mnogimi težavami. Slabosti ekološkega kmetovanja vidijo v:

- veliki količini potrebnega ročnega dela,
- prenizki ceni ekoloških pridelkov,
- preveliki birokraciji, ki je potrebna za izvajanje dejavnosti,
- težavah pri izplačevanju subvencij.

Glede na še neizkoriščene možnosti tradicionalnih obrti na kmetijah, videz ohranjene podeželske arhitekture in ekološko čisto pokrajino, prihodnost ekološkega kmetovanja v občini Vojnik tudi v evropskem merilu najbrž ni vprašljiva.

Ena od ustreznih dopolnilnih dejavnosti kmetijstva se kaže razvoj turizma in obrti. Določen krog domačih in tujih gostov je ekološko osveščen in ceni ohranjeno naravno okolje in zdravo pridelana živila. Ob tem je bistvenega pomena varovanje narave in okolja nasploh.

Vse to predstavlja potencial, na katerem bi v prihodnje morali aktivneje sodelovati vsi (kmetje sami, občina, država), ki so odgovorni za razvoj slovenskega podeželskega turizma kakor tudi ekološkega kmetijstva.

2. UVOD

Območje Občine Vojnik je z geografskega vidika prehodna pokrajina na stiku predalpskega in panonskega sveta. Pester in razčlenjen gričevnat svet z vmesnimi bolj ali manj širokimi dolinami, celinsko podnebje z vplivom mediteranskosti ter izredno raznolika kamninska sestava so poglavitni razlogi, ki vplivajo na razporeditev kmetijskih in gozdnih tal, na njihovo kakovost ter na proizvodnjo in agrarno usmerjenost.

Poleg naravnih dejavnikov pa se zaradi vedno večjega ozaveščanja ljudi o pomenu zdrave in ekološko pridelane hrane, zdravega načina življenja ter varovanju okolja pred škodljivimi vnosi, vedno več kmetov odloča za ekološko kmetovanje.

Ekološko kmetijstvo je posebna oblika kmetijske pridelave, katere osnovno vodilo je gospodarjenje v skladu z naravo. Število ekoloških kmetij in pridelovalnih površin iz leta v leto narašča. Sistem ekološkega kmetovanja pa ne pomeni samo tehnologije, ki deluje na podlagi naravnih zakonitosti, temveč tudi stalno dosledno kontrolo pridelave in predelave teh pridelkov oziroma živil, s čimer zagotavlja večjo varnost tistim potrošnikom, ki se za takšne pridelke odločijo.

KARTA ŠT. 1: Pregledna karta občine Vojnik

2.1 HIPOTEZA IN NAMEN

Dandanes se vse več govori o zdravem načinu življenja in zdravi prehrani. Tudi v moji družini cenimo naravno in čisto okolje, saj poskušamo živeti čim bolj sonaravno in ozaveščeno. Zato sem se odločila, da proučim ekološko kmetijstvo v Občini Vojnik.

Namen raziskovalne naloge je z geografskega vidika opredeliti ekološko kmetijstvo, ovrednotiti poglavitne cilje ekološkega kmetijstva, poiskati prevladujoče, tako družbene kot tudi naravne dejavnike, ki vplivajo na rabo tal v občini Vojnik, opredeliti v kakšnih naseljih (vaseh, zaselkih) so in kako je sestavljen kmečki dom ekološke kmetije.

S pomočjo anket in intervjuja se želim približati kmetovalcem, predstaviti njihove dejavnosti, njihov pogled na kmetovanje ter ugotoviti, kateri so prevladujoči problemi v ekološkem kmetijstvu. Glede na strokovno literaturo, rezultate s terena in svoje lastno mnenje, bom poskusila postaviti smernice in priporočila za čim bolj uspešno ekološko kmetovanje tudi v prihodnje.

Predvidevam, da:

- je v Občini Vojnik vsaj nekaj kmetij, kjer se ukvarjajo z ekološkim kmetovanjem;
- na kmetijstvo (tudi ekološko) vplivajo različni dejavniki (tako družbeni kot naravni);
- je za ekološko kmetovanje potrebno izpolnjevati določene pogoje;
- država podpira kmete, še posebno tiste, ki so usmerjeni v ekološko kmetovanje;
- je veliko povpraševanje po ekoloških pridelkih in izdelkih, saj je osveščenost ljudi vedno večja.

2.2 METODE PROUČEVANJA

Raziskovalna naloga je nastajala na osnovi kabinetnega dela, kjer sem proučevala obstoječo literaturo, članke, statistične podatke, risala tabele in grafe in analizirala podatke s terena. Žal veliko podatkov, ki sem jih želela obravnavati in bi pripomogli še k boljši predstavitvi ekološkega kmetijstva v Občini Vojnik, nisem uspela pridobiti, kajti Kmetijski zavod zaradi varovanja osebnih podatkov ne sme izdajati nobenih dokumentov.

Zato so mi bili v veliko pomoč podatki, ki sem jih pridobila na terenu.

Terensko delo je bilo sestavljeno iz: opazovanja pokrajine in njenih reliefnih značilnosti, fotografiranja ekoloških in drugih pomembnih elementov kmetovanja, ki so v povezavi z obravnavano tematiko, ankete in intervjuja.

3. KMETIJSTVO

Kmetijstvo je **najstarejša** in **najbolj razširjena** dejavnost. Skrbi za prehrano hitro naraščajočega prebivalstva in za najrazličnejše surovine, potrebne za industrijsko predelavo.

Osnovne kmetijske dejavnosti so:

- poljedelstvo,
- živinoreja,
- sadjarstvo,
- vinogradništvo,
- vrtnarstvo in
- ekološko kmetijstvo.

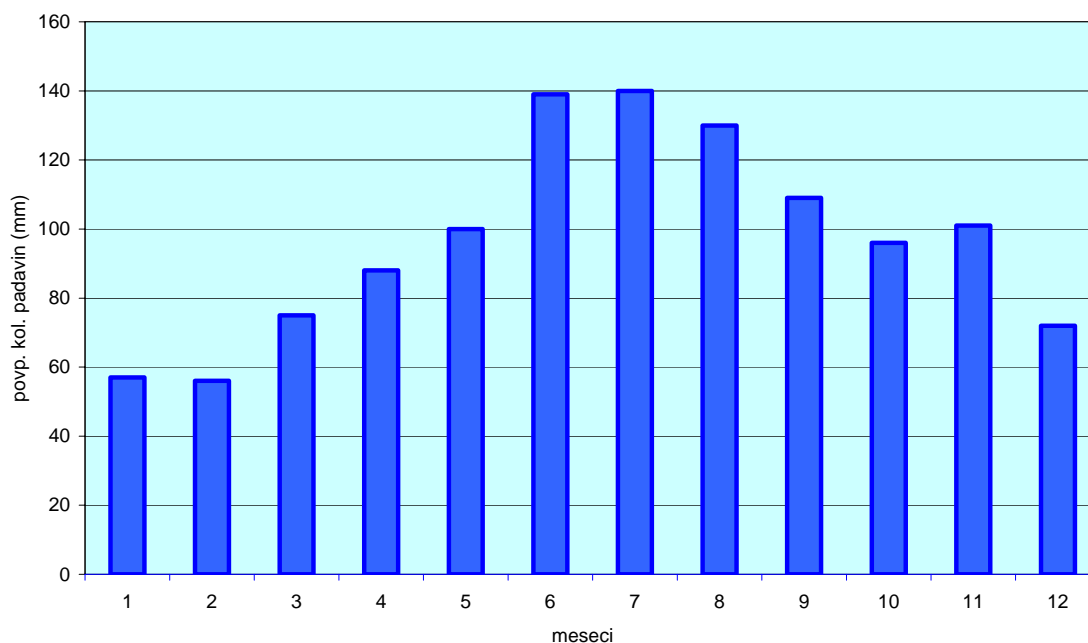
Pogoji za kmetijstvo se po posameznih območjih močno razlikujejo. Na kmetijstvo vplivajo **naravni in družbeni dejavniki**.

3.1 NARAVNO-GEOGRAFSKI DEJAVNIKI

Prevladujoči naravni dejavniki, ki vplivajo na kmetijstvo na območju Občine Vojnik, so:

- padavine in voda** (Vodo potrebujejo rastline in živali. Pomembna je količina in letna razporeditev.)

GRAF ŠT. 1: Potek povprečnih mesečnih količin padavin v Vojniku

Vir: Klimatogeografija Slovenije, Količina padavin 1961-1991, 1995.

Avtor: Lucija Žnidar

V povprečju pade na območju občine Vojnik 1107 mm padavin na leto.

Najbolj namočeni so poletni meseci (junij, julij in avgust), saj je padavin v vsakem mesecu več kot 130 mm. Najbolj sušna sta februar in december, saj je padavin v povprečju manj kot 60 mm.

Kako so padavine razporejene preko leta, nam pove padavinski režim. Če ima območje več kot 50 % letne količine padavin v poletnem času, ga uvrščamo v panonsko-celinski, drugače pa v namorsko-sredozemski padavinski režim.

Med aprilom in septembrom pade na območju Občine Vojnik okoli 690 mm padavin oziroma 60 % letne količine padavin, zato lahko to območje uvrstimo v celinski padavinski režim.

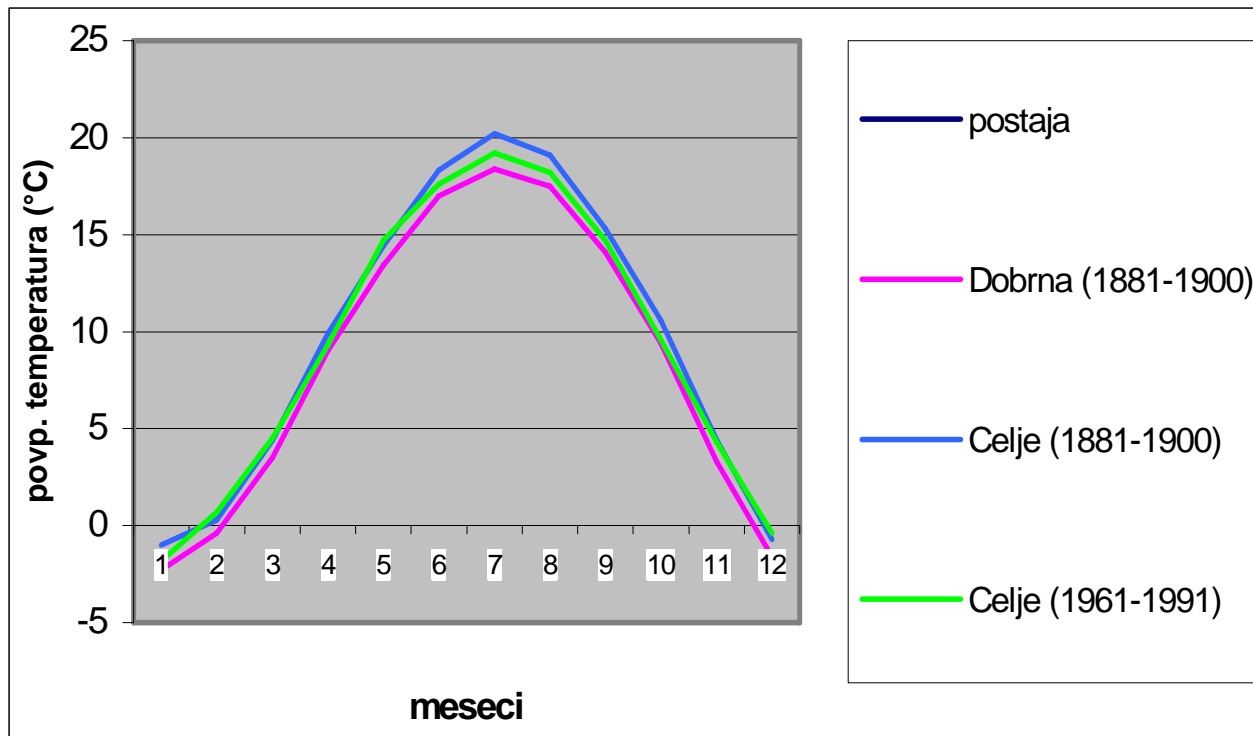
Kljub prevladujočemu celinskemu padavinskemu režimu bi opozorila na vpliv jesenskih padavin in vpliva mediteranskosti tudi na območju naše občine, saj je izražen sekundarni višek v novembru. Po Gamsu naj bi višek v enem od jesenskih ali pomladanskih mesecih nakazoval na prehodno območje.

Potek povprečnih količin padavin je sicer izredno pomemben pri načrtovanju in izbiranju kmetijskih dejavnosti, sort, vrst žit itd. Vendar so kmetje opozorili, da o povprečnem vremenu ne moremo več govoriti, saj so vsako leto vedno večji ekstremi (izrazite suše, drugič močno deževje in poplave, zmrzali, žled, neurja s točo...), ki povzročajo ne le veliko škodo, temveč tudi velike težave pri načrtovanju dejavnosti za naslednje leto.

- b) svetloba,
- c) temperatura tal in zraka (različno za kulturne rastline, žita, tropske rastline)

Ker na območju občine Vojnik ni stalne meteorološke postaje, sem za opredelitev klime (temperatur) uporabila podatke iz najbolj primernih okoliških postaj (Dobrna, Celje).

GRAF ŠT. 2: Potek povprečnih mesečnih temperatur za Dobrna (1881-1900), Celje (1881-1900) in Celje (1961-1991)

Vir: Klimatogeografija Slovenije, Temperatura zraka 1961-1991, 1995.

Avtor: Lucija Žnidar

V primeru Dobrne se lahko obrnem le na starejše podatke, saj so novejši podatki nepopolni oziroma jih sploh ni. Zato bom uporabila podatke za obdobje 1881-1900 ter jih primerjala s takratnimi in sedanjimi temperaturami v Celju.

Iz grafa št. 2 je razvidno, da so večje temperaturne razlike med Celjem in Dobrno v poletnem in zimskem času. Nižje temperature na Dobrni si lahko razlagamo z višjo nadmorsko višino (353 m) ter vplivom mesta v primeru Celja. Povprečna januarska temperatura na Dobrni je $-2,3\text{ }^{\circ}\text{C}$, v Celju le $-1,0\text{ }^{\circ}\text{C}$, povprečna julijska na Dobrni pa $18,4\text{ }^{\circ}\text{C}$ in v Celju $20,2\text{ }^{\circ}\text{C}$.

V pomladanskih in jesenskih mesecih ni večjih razlik tako med obdobjem 1881-1900 in 1961-1991 kot tudi krajem Celje in Dobrna.

Glede na letni potek temperatur zraka lahko uvrstim območje Občine Vojnik v kontinentalni režim. Zaradi kontinentalnega značaja lahko pričakujemo tudi velike temperaturne amplitude, saj se poleti zrak zaradi hitrega segrevanja kopnega hitro segreje in preseže temperaturo $30\text{ }^{\circ}\text{C}$, pozimi pa hitro ohlaja in pade pod $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$.

Število toplih dni, ko temperatura preseže $25\text{ }^{\circ}\text{C}$, je v Celju kar 60. Zaradi tako močne pregretosti ni presenetljivo, da so v poletnem času na območju Občine Vojnik zelo pogoste nevihte, neurja in toča, na drugi strani pa ob izostanku le-teh, huda suša.

SLIKA ŠT. 1: Posledice toče na "Repinovi" kmetiji

Avtor: Mitja Krajnc

Toplotne razmere v gričevju so za spoznanje nižje. Kolikor višje je gričevje, tem nižje so temperature, ki med drugim neposredno vplivajo na vegetacijsko dobo. Fenološke faze na Ponikovski planoti v primerjavi s Savinjsko dolino, ki leži 150 m nižje, kasnijo za teden dni (Slovenija-pokrajine in ljudje, 1999, st.159).

Na osnovi temperatur sem izračunala začetek vegetacijske dobe (za brstenje dreves) v Celju, ki se začne z 19. aprilom, ko povprečna temperatura preseže $10\text{ }^{\circ}\text{C}$.

d) **rodovitnost prsti**

Prst je naravna tvorba na površini zemeljske skorje; nastala je pod vplivom delovanja več dejavnikov: matične podlage, podnebja, živih organizmov, vode, reliefa in časa (Lovrenčak, 1997, str. 38).

Ker so reliefne, kamninske, hidrološke in podnebne razmere zelo pestre, so se na območju občine Vojnik razvile različne prsti (rjava pokarbonatna prst, rendzina na apnencu, rjava prst na laporju, gleji in psevdogleji...), ki so zelo različne in tudi bolj ali manj rodovitne. Zato morajo kmetje previdno in glede na izkušnje ter strokovno mnenje izbirati primerno rabo tal.

- e) **relief** (doline, hribi..., najbolj primerna je ravna površina, velike strmine močno ovirajo kmetijstvo)
- f) **vremenski pojavi** (močan veter, oblačnost, mraz ipd.)

3.2 DRUŽBENO-GEOGRAFSKI DEJAVNIKI

- a) **gospodarska razvitost**,
- b) **gospodarska politika**, ki vpliva na spodbujanje, subvencioniranje (to je denar, ki ga kmetija dobi od države) različnih dejavnosti kmetijstva,
- c) **razmere na trgu**,
- d) **deagrarizacija** (zmanjševanje števila kmečkega prebivalstva).

Glede na vloženo delo in sredstva ter donos oz. dohodek ločimo **dve temeljni obliki kmetijstva**:

a) **ekstenzivno kmetijstvo**

Vloženo delo in donos sta majhna.. Značilno za naravno manj primerna območja za kmetijstvo (neugoden relief, podnebje, manj razvita območja). Kmet v glavnem prideluje hrano zase (samooskrbno kmetijstvo). Večinoma pridelujejo le eno kulturo ali pa ena močno prevladuje.

b) **intenzivno kmetijstvo**

Vloženo delo in donos sta visoka. Značilno za območja z ugodnejšimi podnebnimi in reliefnimi razmerami ter gostejšo poselitvijo. Najbolj razvita oblika je vrtnarstvo. Hrana se prideluje tudi za prodajo na tržišču. Kmetje se usmerjajo tudi za specializirano pridelavo določenih pridelkov.

Čeprav se je z razvojem kmetijstva pridelava kmetijskih pridelkov v zadnjih petnajstih letih povečala, pa se kmetijstvo sooča s številnimi težavami, od katerih so nekatere posledice naravnih dejavnikov, marsikdaj pa je njihov povzročitelj človek s pretiranim izkoriščanjem naravnih virov. Največkrat gre za povezovanje naravnega in človeškega faktorja.

Naj omenim le nekatere:

1. **Deagrarizacija** (tj. zmanjšanje števila kmečkega prebivalstva)

Njena posledica je **zmanjšanje kmetijske pridelave in krčenje kmetijskih površin**. Povzroča tudi **manjšanje deleža dohodka** iz kmetijstva. Zaradi odhajanja delovne sile se kmetije soočajo tudi s **problemom nasledstva**.

V Sloveniji je deagrarizacija zajela predvsem hribovita in odročna območja. Posledice se kažejo v opuščanju planin, senožeti, zemljišč v alpskem, predalpskem in kraškem svetu. Gričevnata področja se **ozelenjujejo** (to pomeni, da se njive spreminjajo v travna zemljišča) in **ogozdujejo** (to je širjenje gozda na račun njiv).

2. **Erozija** (tj. odnašanje prsti)

Je posledica nepravilnega obdelovanja, monokulturne pridelave, krčenja gozdov in travne ruše. Močnejša je na nagnjenih tleh in na mehkejši sedimentni podlagi. Erozijsko pospešuje pretirano izkoriščanje in uporaba težke mehanizacije, ki uničuje tla.

3. **Onesnaženost**

Povzročajo jo urbanizacija, industrija in infrastruktura, ki so mnogokje zasedle tudi najboljše obdelovalne površine. Zaradi uporabe umetnih gnojil, škropiv in težke mehanizacije je velik onesnaževalec okolja tudi kmetijstvo samo.

4. **Spremembe podnebja** (posledice: suše, poplave)

5. **Naravne katastrofe** (kot npr. neurja, toča, pozeba ipd.)

4. **NASELJA**

Skupino človekovih bivališč imenujemo naselja. Ta se delijo na podeželska in mestna ali urbana naselja. Glavne razlike med tipoma naselij izvirajo iz **načina življenja oz. dejavnosti prebivalstva**.

Naselja se razlikujejo tudi po velikosti, zunanji zgradbi in notranji ureditvi pa tudi po njihovi vlogi v pokrajini.

4.1 **PODEŽELSKA NASELJA**

Med podeželskimi naselji prevladujejo vaška ali kmečka naselja. V njih prevladujejo kmečki domovi, ki so zaokrožene enote stanovanjskih in gospodarskih poslopij ter dvorišča v posesti ene družine. Velikost podeželskega naselja je odvisna od velikosti, lege in oblike pripadajočih zemljišč ter reliefa, prsti, podnebnih in hidrografskih razmer.

Vaška naselja delimo na :

- stalno poseljena naselja,
- občasno poseljena naselja (med katera sodijo predvsem naselja počitniških hiš),
- občasna naselja, ki so povezana z nomadsko živinorejo.

Glede na površino, število domov in število prebivalstva lahko vaška naselja razdelimo na:

- samotne vasi,
- zaselke (sestavlja jih le nekaj kmetij) in
- vasi.

Različne oblike vaških naselij

Na ravnini se naselja največkrat držijo sušnega zemljišča, robov teras, vodnega vira, meje med njivami in travnatimi površinami ...

V gričevju in hribovju se držijo slemen, polic in uravnav. Več hiš je na prisojnih in zavetrnih legah.

Oblike vaških naselij so:

- samotne kmetije (zelo razširjene v hribovitem svetu, s slabimi možnostmi za kmetijstvo),
- razložena naselja (vezana na gričevnat svet, domovi naj bi bili med seboj oddaljeni več kot 50 m),
- zaselki,
- kombinirana naselja (jedro je gručasto, preostali del pa je razložen),
- sklenjena naselja,
- strnjena naselja (gručaste vasi, dolge vasi, pravokotne vasi).

Ekološke kmetije v Občini Vojnik so del razloženih naselij in zaselkov ter gručastih naselij. Prve sestavlja le nekaj kmetij (npr. Lipa). Prevladujejo v gričevnatem svetu, kjer se je poselitev usmerila na uravnana slemena ter prisojna pobočja. V tem primeru lahko govorimo o t.i. poselitvenem obratu, saj so ozke, mokrotne in zamočvirjene doline marsikje neposeljene in neobljudene.

Nekatera naselja in z njimi pripadajoče kmetije pa so nastale na zunaj nedoločljivem redu na prehodu ravnine v blage in prisojne strmine. Takšna so gručasta naselja, kjer gre za gruče ločeno stoječih objektov ob razvejanih prometnicah. Položaj zgradb je raznosmeren, kar pomeni, da se položaj enega objekta ne ravna po položaju sosednjega. Razvejanost prometnic je velika, saj se od osnovne prometnice cepijo stranske poti, ki vodijo do posameznih kmečkih domov ali na polje.

Marsikje se meša več tipov vaških naselij.

4.2 KMEČKI DOM

Kmečke domove sestavljajo stanovanjska in gospodarska poslopja enega kmečkega gospodarstva. Jedro je kmečka hiša. V Sloveniji poznamo šest tipov kmečkih hiš, ki se razlikujejo po višini, obliki, velikosti, uporabljenem gradbenem materialu, obliki streh in kritini.

Žal je tradicionalnih kmečkih hiš zelo malo ohranjenih. Najlepši primeri so zaščiteni kot kulturni spomeniki.

Tipi kmečkih hiš v Sloveniji so:

- alpska slovenska hiša,
- bovška hiša,
- primorska hiša,
- škofjeloško-cerkljanska hiša,
- panonska oz. vzhodnoslovenska hiša.

Deagrarizacija povzroča opuščanje hiš in celo naselij, kar je posebej značilno za hribovska območja. Delež kmečkega prebivalstva se zmanjšuje in stara.

V bližini velikih mest pa prihaja do urbanizacije vaških naselij (gradnje novih hiš, obnova starih, razvoj infrastrukture, razvoj obrti in trgovine), katere posledice se kažejo na različne načine, npr.

prebivalstvo živi v glavnem od nekmetijskih dejavnosti, kmetijstvo se specializira in usmerja v tržno pridelavo, naselja pridobivajo nove objekte (turistične, rekreacijske).

Vse te spremembe vplivajo na videz naselij. Gradijo se hiše urbanega značaja, stari kmečki domovi se obnavljajo v mestnem slogu in s tem izgubljajo svoje značilnosti (drugačni so tloris, arhitektura, gradbeni material ipd.). Gospodarska poslopja se preoblikujejo v skladišča, garaže ipd. Na robu kmečkih naselij rastejo urbane stavbe, ki nimajo več nobene povezave z zemljo.

Največje spremembe doživljajo kmečka naselja v Ljubljanski kotlini in v bližini večjih mest.

Vedno bolj močno okrepljena ekološka osveščenost tudi v Sloveniji zahteva ustrezno načrtovanje razvoja oz. urejanja podeželja in podeželskih naselij. Prenova in revitalizacija (kar pomeni oživljanje starih delov naselij) izhajata iz krajevnih posebnosti in značilnosti in sta usmerjeni v obnovo že obstoječega. Cilj sanacije je zaustaviti odseljevanje prebivalstva, povečati vrednost in privlačnost objektov (primernih za bivanje), izboljšati funkcionalnost naselij in povečati njihovo turistično privlačnost. Sanacija in prenova pa zahtevata predvsem zaradi številnih raziskav-ki so potrebne, da bi ugotovili kaj, kako in za katere namene bo objekt služil-zelo veliko denarja. Poleg lastnikov ga prispevajo še občine in tudi država, saj se lahko lastniki prijavljajo na različne razpise (subvencioniranje).

5. EKOLOŠKE KMETIJE

5.1 KAJ JE EKOLOŠKO KMETOVANJE?

Je posebna oblika kmetijske pridelave, katere osnovno vodilo je **gospodarjenje v skladu z naravo**. Povečalo se je v zadnjih dveh desetletjih, ko so se v Evropi uveljavila številna okoljska gibanja.

Danes že občutimo posledice intenzivnega kmetijstva (erozija, zastrupljanje tal in vode s kemičnimi sredstvi, spreminjanje klime), zato so tudi politiki začeli spodbujati drugačne načine kmetovanja. Človekova zavest se vrača k naravi. Ekološke kmetije že obsegajo 3 % vseh kmetijskih površin v Sloveniji. V Sloveniji so dobre možnosti za razširitev ekološkega kmetovanja. Še zlasti je ekološka pridelava zaželena na okoljsko občutljivih in varovanih območjih.

Ekološko kmetijstvo ima zakonsko podlago v uredbi Sveta Evrope 2092/91 (ureja rastlinsko pridelavo) in uredbi 1804/99 (ureja živinorejo), njena širša podlaga pa so standardi Mednarodne zveze gibanj za ekološko kmetijstvo IFOAM (International Federation of Organic Agricultural Movements), v katero je vključenih okoli 700 organizacij.

Osnove ekološkega kmetijstva so zapisane v Priporočilih za ekološko kmetovanje v Sloveniji. Izdala jih je Republiška uprava za pospeševanje kmetijstva pri Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano.

5.2 POMEN EKOLOŠKEGA KMETIJSTVA

Ekološko kmetijstvo spodbuja pestrost življenja in ohranja raznolikost živalskih vrst, ohranja in povečuje rodovitnost tal, zmanjšuje erozijo tal, ohranja genetsko raznolikost divjih in domačih rastlin in živali, zagotavlja domačim živalim optimalne življenjske pogoje in ohranja čistost podtalnice in okolja, v katerem živimo.

Ekološko kmetovanje ima pomen pri:

1. ohranjanju kulturne pokrajine z vsemi značilnostmi in posebnostmi,
2. pridelavi zdrave in visokokakovostne hrane,
3. ohranjanju kmetijskih zemljišč in ekosistemov,
4. obnovi porušenih naravnih biotopov,
5. ohranjanju avtohtonih rastlin in živali.

5.3 NA ČEM TEMELJI EKOLOŠKO KMETOVANJE?

Ekološko kmetijstvo temelji na naravnih metodah in kroženju snovi brez uporabe:

- kemičnih sredstev,
- razkuženega semena,
- topnih mineralnih gnojil,
- gensko spremenjenih organizmov,
- sintetičnih dodatkov v krmilih,
- uporabe surovin živalskega izvora v krmilih in gnojilih,
- kemoterapevtikov pri zdravljenju živali.

Ekološki kmetje pri svojem delu upoštevajo zakonitosti narave.

Rodovitnost tal ohranjajo z večanjem humusa in z uporabo organskih gnojil. V tako bogatih tleh vzkljujejo močne rastline, ki se ob pomoči koristnih živali uspešneje upirajo škodljivcem.

Na ekoloških kmetijah je pridelana kakovostna krma, kar prispeva k dobremu počutju živali in kakovostnemu mleku, jajcem, mesu.

5.4 CILJI EKOLOŠKEGA KMETOVANJA

Cilji ekološkega kmetijstva so :

- naravno kroženje hranil,
- ohranjanje rodovitnosti tal,
- zagotavljanje ustrezne reje in krmiljenja živali,
- pridelava zdravih živil,
- zaščita naravnih življenjskih virov (tla-voda-zrak),
- minimalna obremenitev okolja,
- varovanje energije in surovin,
- varovanje okolja in biološke raznovrstnosti
- zagotavljanje delovna mesta v kmetijstvu.

5.5 KAJ JE CERTIFIKAT?

Kmetijski pridelek lahko nosi oznako »ekološki« in določen znak (v Sloveniji: ekoznak in biodar), če je zanj izdan **certifikat**.

Certifikat je uradni dokument, ki potrjuje skladnost pridelave, predelave, pakiranja, skladiščenja in transporta ekoloških pridelkov, živil in krmil z veljavnimi predpisi za ekološko kmetijstvo (Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov iz leta 2001). Dokument v

Sloveniji izda ena od dveh kontrolnih organizacij, ki delujeta v okviru Kmetijskega zavoda Maribor.

Vsebuje naslednje podatke: »naziv kontrolne organizacije, ime ali naziv pridelovalca, kontrolno številko kmetije/obrata, datum izvedene kontrole, predpise, po katerih je bila kmetija/obrat certificiran(a), status posameznih pridelkov in živil (konvencionalni, iz preusmeritve, ekološki), čas veljavnosti certifikata, pogoje za ohranitev veljavnosti certifikata, številko in datum izdaje certifikata«. (Vodnik po ekoloških kmetijah, str. 6-7)

Certifikat se lahko izda za živilo, če (citiram):

- »je bilo predelano brez uporabe gensko spremenjenih organizmov,
- živila niso bila izpostavljena ionizirajočemu sevanju,
- živilo vsebuje najmanj 95 % sestavin kmetijskega izvora z ekoloških kmetij,
- živilo vsebuje največ 5 % sestavin iz snovi, navedenih v pravilniku,
- je bila njegova predelava podrejena kontroli,
- živilo spremljajo dokumenti v skladu s pravilnikom.«
(www.eko-kmetije.info/oznacevanje.asp, 21.12.2006)

5.6 KAJ EKOLOŠKI KMET SME IN ČESA NE SME?

Ekološki kmet ne sme uporabljati:

- surovin živalskega izvora v krmilih in gnojilih,
- kemično sintetičnih mineralnih gnojil,
- gensko spremenjenih organizmov ter njihovih produktov,
- ionizirajočega sevanja,
- kemično sintetičnih sredstev za varstvo rastlin,
- rastnih regulatorjev, hormonov in kemičnih sredstev,
- razkuženih semen,
- kemoterapevtikov za preventivno zdravljenje živali.

Škodljivce, bolezni in plevele sme zatirati s kombinacijo nekaterih ukrepov, npr.:

- z mehanskimi postopki,
- z naravnimi sovražniki škodljivcev,
- z načrtovanjem ustreznega kolobarja,
- s skrbno izbiro ustreznih vrst in sort.

Rodovitnost tal ohranja in izboljšuje z gojenjem metuljnic in rastlin z globokim koreninskim spletom in z vdelovanjem kompostiranega ali nekompostiranega organskega materiala.

Dopolnilna uporaba ustreznih mineralnih ali organskih gnojil je dovoljena le v primeru, če ustrezne prehrane rastlin ni mogoče zagotoviti z naštetimi metodami. Dovoljena sredstva so zapisana v Prilogi Uredbe EU 2092/91 »Ekološko kmetijstvo«. Katalog dovoljenih krmil, gnojil in sredstev za varstvo rastlin in živali vsako leto ali pa po potrebi pripravi Kontrolna organizacija.

Zdravstvene težave pri reji živali se omejujejo z upoštevanjem naslednjih ukrepov:

- uporablja se kakovostna krma,
- živalim se omogoči redno gibanje in dostop do pašnikov,
- zagotavlja se primerna gostota živali,
- skrbno se izbirajo rase in pasme.

5.7 NADZOR

Ekološke kmetije nadzorujejo **nadzorne službe**. Kontrola se opravi najmanj enkrat letno. Kontrolor pregleda celotno dokumentacijo, si ogleda obdelovalne površine, hlev, skladišča, po potrebi pa odvzame tudi kakšne vzorce. Kmetija dobi certifikat in možnost uporabe ene od oznak, če je kontrola pozitivna.

Pri ekološkem kmetovanju je kontroliran celoten postopek od njive do prodajnih polic.

Kontrola zagotavlja:

- zaščito potrošnika,
- zaščito ekološke pridelave in predelave pred nelojalno konkurenco,
- pravilno preusmeritev kmetij v ekološko kmetovanje,
- pridelavo po standardih za ekološko kmetovanje na obstoječih ekoloških kmetijah,
- pridobitev certifikata o ekološki pridelavi,
- uporabo zaščitnih blagovnih znamk za ekološko pridelavo.

Pri izvajanju nadzora kontrolna organizacija upošteva naslednje predpise:

- Uredba EU 2092/91 »Ekološko kmetijstvo«
- Uredba EU 1804/99 »Ekološka reja živali«
- Priporočila za ekološko kmetovanje v Sloveniji
- Zakon o kmetijstvu
- Pravilnik o ekološki pridelavi in predelavi kmetijskih pridelkov in živil

5.8 POSTOPEK KONTROLE IN CERTIFIKACIJA

Pridelovalec mora kontrolorju omogočiti dostop do ustrezne dokumentacije, do vseh parcel, ki jih obdeluje, in do vseh proizvodnih skladiščnih prostorov.

Kaj zajema kontrola pri posamezni pridelavi, reji, predelavi in prodaji?

1. Rastlinska pridelava

Pridelovalec mora vsako leto za vsako parcelo posebej pripraviti načrt pridelave. Zelo natančno mora voditi zapise, iz katerih je razviden kolobar, nakup sredstev za varstvo rastlin, nakup organskih in mineralnih gnojil, nakup semena, nakup sredstev za predelavo, ukrepi za varstvo rastlin. Vsi nakupi morajo biti dokazljivi (kmet mora shranjevati račune in deklaracije).

Kontrolor preveri izvrševanje ukrepov za ohranitev rodovitnosti tal, preprečevanje škodljivcev, bolezni in plevelov, gnojenje, kako je poskrbljeno za varstvo rastlin, kakšno seme se uporablja in kako pridelovalec pridobiva nove parcele.

2. Reja živali

Rejec mora voditi popoln opis hlevov, pašnikov, površin za izpust, prostorov za skladiščenje in predelavo ter opis skladišč za živinska gnojila. Rejec vodi hlevsko knjigo (število živali, dokup, prodaja, zakol, pogin živali, bolezni in zdravljenje, dokup ekoloških in konvencionalnih krmil).

Kontrolor preveri število živali v ekološki reji, gnojišče, dokup živali, morebitne amputacije, prostore, kjer so živali (vezanje, velikost stojišč, zračenje, osvetljenost ...), krmljenje (ekološka

krma), prostore za pašnjo (da se ne uporabljajo lahko topna mineralna gnojila), kako poteka zdravljenje živali.

3. Predelava

Pridelovalec, ki pridelke tudi predeluje, mora kontrolni organizaciji posredovati natančno recepturo. Pod oznako »ekološki« se lahko prodajajo po dveletnem prehodnem obdobju, če ni dodanih več kot 5 % konvencionalnih dodatkov.

4. Prodaja

Pridelovalec mora voditi (in seveda sporočiti kontrolni organizaciji) evidenco o prodaji. To velja tako za primere, ko se izdelek prodaja direktno, kot tudi za primere, ko pridelovalec proda pridelke v nadaljnjo predelavo (npr. v mlin).

Kontrolor vsa področja kontrole (pridelavo, predelavo, prodajo) konča s **kontrolnim poročilom**. Le- ta je osnova za certifikacijo. Če so pri pregledu ugotovljene napake, se določijo roki za odpravo le-teh. V primeru neupoštevanja predpisov je določenih pet stopenj kazni (od opozorila do prekinitve pogodbe o kontroli in izključitve kmetije iz registra ekoloških kmetij).

S certifikacijo da kontrolna organizacija pisno zagotovi, da določena pridelava ustreza določenim zahtevam oz. predpisom za ekološko kmetijstvo.

5.9 KMETIJA V PREUSMERITVI

Obdobje preusmeritve kmetije iz konvencionalnega v ekokmetijstvo traja najmanj dve in največ pet let. Izdelki iz prvega leta preusmeritve še nimajo oznake »ekološki pridelek«, ampak se prodajajo še kot konvencionalni pridelek. V drugem letu preusmeritve imajo pridelki že lahko blagovno znamko biopridelka iz preusmeritve (seveda, če so bile vse kontrole pozitivne), v tretjem letu pa so pridelki preusmerjene kmetije že lahko označeni z blagovno znamko ekološke pridelave. Določitev statusa je odvisna tudi od kulture, živinorejski produkti pa ne morejo biti deklarirani kot pridelki iz preusmeritve.

Kmetija je v preusmeritvi, ko:

1. se prijavi v kontrolo ekološkega kmetovanja,
2. podpiše pogodbo o kontroli,
3. opravi uvodni tečaj o ekološkem kmetovanju (priporočljiv),
4. se včlani v združenje za ekološko kmetovanje (zaželeno).

Kmetija je lahko v preusmeritvi cela ali pa delno.

5.10 ZDRUŽENJA EKOLOŠKIH KMETIJ

Zaradi želje po prepoznavnosti ekoloških pridelkov in kmetij so se v devetdesetih letih prejšnjega stoletja po Sloveniji začela ustanavljati številna društva.

Od leta 1992 se za uveljavitev biodinamičnega kmetovanja zavzema društvo Ajda. To je ena najstarejših metod ekološkega kmetijstva, ki je razširjeno po vsem svetu. Po tej metodi pridelani proizvodi nosijo mednarodno blagovno znamko **DEMETER**. »Na Slovenskem je leta 2000 to znamko prejelo 23 kmetij« (Ekološko kmetijstvo, Martina Bavec in sodelavci, str.:439)

Leta 1997 sta bili ustanovljeni Združenje ekoloških kmetov Slovenije (danes Združenje ekoloških kmetov osrednje Slovenije) in Združenje za ekološko kmetovanje severovzhodne Slovenije. Dve leti kasneje, junija 1999, sta se društvi s še nekaterimi drugimi povezali v **Zvezo združenj ekoloških kmetov Slovenije**. »Rezultat delovanja Zveze je ustanovitev kolektivne blagovne znamke Biodar, ki jo za svoje pridelke lahko uporabljajo le člani, društev povezanih v Zvezo.« (Ekološko kmetijstvo, Martina Bavec in sodelavci, str.13)

5.10.1 Deteljica

Ustanavljajo se še nova društva (na celjskem območju deluje Združenje ekoloških pridelovalcev in predelovalcev »Deteljica«), ki skrbijo za:

- izobraževanje,
- promocijo združenja ekološkega kmetovanja in blagovne znamke BIODAR (na raznih prireditvah, internetu ...),
- pomoč pri trženju,
- sodelovanje v Zvezi združenj ekoloških kmetov Slovenije,
- izmenjavo informacij in potrošnega materiala v okviru borze pridelkov združenja,
- prodajo ekoloških izdelkov (npr. mini ekološka tržnica v Celju),
- strokovno pomoč članom.

5.10.2 Znamka BIODAR

Biodar je kolektivna znamka za živila, pridelana ali predelana po standardih za ekološko kmetovanje Zveze združenj ekoloških kmetov Slovenije.

»Biodar je tudi prva slovenska registrirana znamka za označevanje živil iz nadzorovane ekološke pridelave v skladu z mednarodnimi standardi.« (Vodnik po ekoloških kmetijah, str. 9)

Oznaka daje živilom večjo verodostojnost in zagotavlja jamstvo potrošnikom.

5.11 PRODAJA EKOLOŠKIH ŽIVIL

Pod vplivom združenj ekoloških kmetov, strokovnjakov in medijev se je povečalo zanimanje za ekoizdelke. Najdemo jih v ekoloških trgovinah, na tržnicah, v večjih trgovskih centrih, prodajajo pa jih tudi na ekokmetijah. Ker je ponudba še majhna, je cena teh izdelkov višja od konvencionalnih.

Za označevanje živil iz nadzorovane ekološke pridelave člani Združenja ekoloških pridelovalcev in predelovalcev uporabljajo:

1. kolektivno znamko Biodar (znak jamstva za živila iz nadzorovane ekološke pridelave Zveze združenja ekoloških kmetov Slovenije);
2. oznako »ekološki« (Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano);

Z nakupom ekoloških pridelkov pripomoremo k varovanju našega okolja.

6. KMETIJSTVO V OBČINI VOJNIK

Iz popisa leta 2000 je razvidno (vir: Občina Vojnik, referent za kmetijstvo), da imamo v občini 580 kmetijskih gospodarstev, ki imajo v skupni uporabi 2485,69 ha kmetijskih zemljišč.

Povprečna velikost kmetije je 4,29 ha (brez gozda) oz. 8,2 ha (z gozdom). 45 % kmetij obdeluje med 2 in 5 ha, četrtnina kmetij obdeluje do 2 ha, enak pa je tudi delež kmetij, ki obdelujejo med 5 in 10 ha. Kmetij, ki obdelujejo več kot 10 ha, je manj kot 1%.

V Občini Vojnik je 10 (že registriranih ali v postopku preusmerjanja) ekoloških kmetij.

Kmetija je edini vir preživljanja vseh družinskih članov pri 20 kmetijah (t.i. čiste kmetije), kar predstavlja le 0,03 % vseh kmetij v občini.

Na kmetijah v naši občini prevladuje (kar v 42 %) mešano živinorejski tip kmetovanja, pašna živinoreja predstavlja 32 % ter rastlinsko-živinorejska proizvodnja 15 %. Le 6 % je mešane rastlinske proizvodnje in skupaj le 5 % ostalih tipov, kamor sodijo trajni nasadi, poljedelstvo, vrtnarstvo, prašičereja in perutnina.

Tako kot drugje po Sloveniji se tudi v naši občini srečujemo s problemom razdrobljenosti kmetij.

6.1 EKOLOŠKE KMETIJE V OBČINI VOJNIK

6.1.1 Skupne značilnosti ekoloških kmetij

Na osnovi ankete in intervjuja lahko opredelim nekatere skupne značilnosti:

- ekološke kmetije pridelujejo ekološke pridelke po strogo določenem pravilniku in vsakoletnem nadzoru;
- po preteku dolgotrajnega procesa preusmeritve in opravljenih prilagoditvah, je kmetija pridobila od kontrolne službe potrdilo, s katerim je lahko svoje izdelke deklarirala kot ekološko pridelane;
- povprečna velikost ekološke kmetije je 9,2 ha;
- prevladujejo samooskrbne kmetije, višek pridelkov pa prodajo na domu ali tržnici;
- poleg obdelovalnih površin, travnikov in pašnikov ima za ekološke kmete velik pomen gozd, saj se zavedajo njegove ekološke funkcije.

Z vidika ekološke kmetije gozd opravlja sledeče funkcije:

1. Gozd s svojo prisotnostjo blaži ali preprečuje učinke erozijskega delovanja vode, vetra, padajočega kamenja, usadov in zemeljskih plazov. Zmanjšuje površinski odtok vode in s tem slabi njeno erozijsko moč, s koreninskim pletežem pa tla mehansko utrjuje (funkcija varovanja).
2. Prisotnost gozda vpliva na lokalno klimo, saj blaži klimatske ekstreme (temperaturo in vlago). Pasovi gozdnega drevja varujejo kmetijske površine pred vetrom in pozebo (klimatska funkcija).
3. Gozd povečuje stalnost vodnega odtoka ter ohranja čistost podtalnice in tekočih voda. Pri močnem in dolgotrajnem deževju se površinski odtok vode upočasni ter ublaži odtočne konice (hidrološka funkcija).
4. V bližini naselij zmanjšuje škodljive vplive emisij, hrupa, prahu in plinov (higiensko-zdravstvena funkcija),

- odločitev za ekološko kmetovanje je temeljila na: "jejmo zdravo, ekološko, sezonsko in domače",
- večina je včlanjenih v društvo Deteljica,
- želja po sodelovanju s strokovnjaki na področju kmetijstva in Kmetijsko svetovalno službo Slovenije

SLIKA ŠT. 2: Poskus z različnimi sortami krompirja na ekološki kmetiji

Poskus je bil zastavljen v dveh ponovitvah ob nadzoru svetovalca za ekološko kmetovanje, svetovalca za poljedelstvo in terensko svetovalko.

Poleg primerjanja različnih sort so v poskus vključili tudi različne sisteme prekrivanja: folija, slama in zemlja.

SLIKA ŠT. 3: Različni sistemi prekrivanja tal pri poskusu

Avtor: Suzana Mastnak

- težave pri pridobivanju subvencij in prepozna izplačila,
- ohranjajo nekatere stare običaje in tradicionalne kulture,
- kmetije ohranjajo stare visokodebelne ekstenzivne sadovnjake, za katere je značilno, da jih ne moremo opredeliti ne kot travnike niti kot sadovnjake,

SLIKA ŠT. 4: Ajda na "Repinovi kmetiji"

Že skoraj pozabljena kulturna rastlina, ajda, ki postaja v kolobarju ekološke kmetije vedno bolj pogosta rastlina.

Avtor: Mitja Krajnc

SLIKA ŠT. 5: Ekstenzivni sadovnjak s kombiniranim pridelovanjem sadja in krme

Za ekološke kmetije tako značilni ekstenzivni sadovnjaki, za katere je velja, da jih ne moremo opredeliti ne kot travnike niti kot sadovnjake.

Trend v zadnjem desetletju se nagiba k prevladujoči vlogi travnika, saj stara drevesa počasi propadajo, novih tradicionalnih sort pa praviloma ne sadijo več.

Drevesa sadnega drevja so visokodebelna, zaradi obilne krošnje so sajena daleč narazen.

Plodove uporabljajo predvsem za jabolčnik, žganje in ozimnico, v zadnjih letih pa se povečuje povpraševanje po domačem neškropljenem sadju.

Po košnji v sadovnjaku tudi pasejo.

Avtor: Nataša Gorenak

1. Ekološka kmetija »Očak« (Dedni Vrh 5, Vojnik)

Kmetija leži v zaselku Dedni Vrh in je od Vojnika oddaljena približno 4 km. Na kmetiji živi petčlanska družina. V glavnem je to samooskrbna kmetija, nekaj pridelka pa tudi prodajo. Na domu prodajajo med, vrtnine, jagnjeta in žrebeta.

Kmetija je velika 10,5 ha, od tega ima: 5 ha gozda, 3,5 ha travnikov, 1 ha pašnikov in 1 ha njiv.

Za preusmeritev kmetije v ekološko so se odločili leta 2003, in sicer s ciljem, da bodo pridelovali zdravo hrano. Preusmeritev je potekala dve leti.

Prednosti ekološkega kmetovanja vidijo v ohranjanju čiste narave in pridelovanju zdrave hrane.

Slabosti ekološkega kmetovanja vidijo v:

- veliki količini potrebnega ročnega dela,
- prenizki ceni ekoloških pridelkov,
- preveliki birokraciji, ki je potrebna za izvajanje dejavnosti.

Poleg kmetijstva se družina ukvarja še s čebelarstvom.

Kmetija je podprta z državnimi subvencijami, ob tem pa se srečujejo z dosti administrativnimi problemi in zamudami z izplačevanjem subvencij.

Ker so ekološki pridelki premalo plačani, je subvencija zanje zelo pomembna, saj delno pokrije razliko v ceni (pridelki so namreč dosti manjši kot pri intenzivnem kmetijstvu).

Kmetija ni članica kakšnega ekološkega društva.

2. Ekološka kmetija Karel Šander (Male Dole 38, Vojnik)

Kmetija leži v zaselku na desni strani Drežnice v Malih Dolah, na nadmorski višini 350 m. Od Vojnika je oddaljena 6 km.

Kmetija šteje 4 člane, starša sta v pokoju, sinova pa sta oba zaposlena izven kmetijstva.

Kmetija je velika 3,7 ha, od tega ima 2,70 ha obdelovalnih površin.

Za preusmeritev kmetije v ekološko so se odločili v letu 2000, in sicer zaradi naravi prijaznejše pridelave in ohranjanja narave. Preusmeritev je trajala 3 leta.

Prednosti ekološkega kmetovanja vidijo v:

- okolju prijaznem kmetovanju,
- zdravih pridelkih,
- nezastrupljanju narave,
- živalim prijaznejši reji.

Velik problem ekološkega kmetovanja vidijo v manjšem pridelku kar posledično pomeni tudi manjši dohodek in velikem deležu ročnega dela pri obdelavi.

Kmetija dobiva državno subvencijo in se tako kot druge srečuje s preveliko birokracijo, ki je potrebna za njeno pridobitev. Brez subvencije bi kmetija težko preživela, saj je za vzdrževanje stanja in razvoj kmetije potrebno veliko sredstev.

Kmetija je članica ekološkega društva Deteljica.

V glavnem je kmetija samooskrbna, nekaj pa prodajo. V glavnem prodajajo na domu. Pri njih je mogoče kupiti jagnjeta, sadje, lupinasto sadje, vino in žganje ter lešnike.

3. Ekološka kmetija Pavel Krajnc - "Repinova kmetija" (Kratka pot 10, Vojnik)

Kmetija leži v trgu Vojnika in šteje pet družinskih članov.

Kmetija je velika 15 ha, od tega ima 4 ha obdelovalnih površin, 5 ha gozda in 6 ha travnikov in pašnikov.

Za preusmeritev kmetije v ekološko so se odločili leta 2002, preusmeritev pa je trajala 2 leti za rastlinsko pridelavo in 3 leta za vinograd in živali. Za ekološko kmetovanje so se odločili, ker se zavedajo pomena zdravega načina življenja in pomena zdrave narave za vsa živa bitja. Zavedajo se pomena neonesnažene narave, nezastrupljenega okolja.

Kmetija dobiva subvencijo države, a se tudi ona srečuje z zamudami izplačevanja le-teh.

Kmetija bi brez subvencij težko preživela, saj je pri pridelavi več ročnega dela, pridelki so manjši in s tem je manjši tudi dohodek.

Kmetija je članica ekološkega društva Deteljica.

Kmetija je samooskrbna, nekaj pridelka pa tudi proda. Prodaja žita (pšenica, ječmen, ajda, koruza), živali (govedo, svinje) in razne zelenjave poteka na domu.

Za ekološko kmetijstvo, ki ohranja videz neokrnjene podeželske arhitekture in čisto krajino, vidijo prihodnost tudi v evropskem merilu.

SLIKA ŠT. 6: Ličkanje pri "Repinovih"

Ličkanje pri "Repinovih".

Na ekološki kmetiji vsako leto ob pesmi, domači hrani, pijači in veseli družbi obujajo skorajda izkoreninjeno tradicionalno kmečko opravilo.

Avtor: Mitja Krajnc

4. Ekološka kmetija Marija Žerjav (Male Dole 38, Vojnik)

7 ha velika kmetija, ki ima še 3 ha zemlje v najemu, leži v zaselku v Malih Dolah in je približno 6 km oddaljena iz Vojnika.

Družina šteje 8 članov, mož je zaposlen.

Za preusmeritev v ekološko kmetijo, ki je trajala 2 leti, so se odločili leta 2000.

Za preusmeritev so se odločili predvsem zaradi želje po tem, da je hrana, ki jo pridelajo v glavnem za domačo uporabo, zdrava in pridelana na naravni in ljudem prijazen način. Zadovoljni so, da država zaradi manjše pridelave in zahtevnejšega načina kmetovanja, kmetovanje vzpodbuja in subvencionira.

Prednosti ekološkega kmetovanja vidijo v tem, da:

- je hrana okusnejša in hranljivejša,
- na travniku raste veliko več vrst trav in zelišč,
- tudi oni po svoji moči prispevajo k razbremenitvi planeta s strupenimi snovmi.

Slabosti, na katere so opozorili, pa so:

- preveč administracije (zapisniki ...),
- zdravljenje živali le na podlagi laboratorijskih izvidov (notranji in zunanji zajedalci),
- pri gojenih kulturah je mnogo več dela in mnogo manj pridelka,
- pridelek je težje ohraniti zdrav.

Povedali so še, da je najtežje ekološko kmetovati prva tri leta, kolikor tudi narava približno potrebuje, da se po intenzivnem kmetijstvu vzpostavi v ravnovesje. S pesticidi in insekticidi se namreč uničujejo tudi dobri mikroorganizmi in koristne žuželke.

Kmetija dobiva državno subvencijo, ob tem pa se srečuje tudi s problemi okoli neuskkljenosti podatkov, zaradi katerih prihaja do zamud z izplačili.

Kmetija je manjša in leži v hribovitem svetu, zato bi brez subvencij težko vzdrževala obstoječe objekte in stroje.

Kmetija je članica Deteljice in Zveze ekoloških kmetov Slovenije.

Kmetija je samooskrbna, del pridelkov pa tudi prodajo (sezonsko sadje in zelenjavo, žitne izdelke). Gospodinja prodaja na domu, na ekološki tržnici ob sobotah na glavni tržnici v Celju, na ekološki stojnici v Planetu Tuš (petek popoldne) in ekološki stojnici v Mercator centru Celje (sobota dopoldne).

5. Kmetija Pinter » Mark« (Lipa pri Frankolovem 22)

Kmetija leži na lepi, sončni legi pod goro Kislico na višini 600 m. Zemljo obdelujeta lastnika.

Kmetija je velika 10 ha, od tega je 7 ha travnikov in pašnikov in 3 ha gozda.

Za preusmeritev kmetije v ekološko so se odločili leta 2002, preusmeritev je trajala 3 leta.

Za ekološko kmetovanje so se odločili, ker se zavedajo da njihova kmetija leži v čisti, neokrnjeni naravi in so videli poslanstvo v tem, da so tudi pridelki na njej čisti strupov. V tem vidijo tudi prihodnost kmetije.

Kmetija dobiva subvencijo države, pri čemer se tako kot druge srečuje s problemom poznega plačevanja.

Kmetija je članica ekološkega društva Deteljica. Lastnica že dolga leta pridelke prodaja na ekoloških tržnicah (razno zelenjavo, sadje, rože) v Celju.

7. ZAKLJUČEK

Skozi raziskovalno pot sem ugotovila naslednje:

1. Območje Občine Vojnik lahko glede na količino padavin uvrstimo v celinski padavinski režim (graf št. 1).
Kljub prevladujočemu celinskemu padavinskemu režimu je zaznati močan vpliv jesenskih padavin in mediterana.
Kmetje so opozorili na velike ekstreme v nihanju padavin in temperatur, ki povzročajo škodo in težave pri načrtovanju.
2. Glede na letni potek temperature lahko uvrstimo območje Občine Vojnik v kontinentalni režim, za katerega so značilne velike temperaturne amplitude, katerih posledice so poleti nevihte, neurja in toče na eni strani in suša na drugi strani (graf št. 2).
3. Na območju občine so različne prsti, ki so bolj ali manj rodovitne.
4. Na območju naše občine je 10 ekoloških kmetij.
5. Ekološke kmetije so v glavnem v zaselkih in gručastih vaseh.
6. Ekološke kmetije se morajo ravnati in kmetovati po strogo določenih pravilih in so deležne rednih kontrol.
7. Država podpira ekološko kmetijstvo s subvencijami. Subvencije omogočajo preživetje kmetij in obnovo le-teh.
8. Certifikat zagotavlja skladnost pridelave, predelave, pakiranja, skladiščenja in transporta s strogimi mednarodnimi in slovenskimi predpisi za ekološko kmetijstvo.
9. Kmetje so se za ekološko kmetovanje odločili zaradi spoštovanja narave in prispevanja k ohranjanju le-te.
10. V ekološkem kmetijstvu imajo osrednjo vlogo tla – kar iz njih vzamemo, moramo tudi vrniti.
11. V rastlinski pridelavi in v živinoreji je bistvo v preprečevanju in ne v zdravljenju težav.
12. Ekološki pridelki vsebujejo več vitaminov in mineralov kot živila iz konvencionalne pridelave. Najbolj razširjena kolektivna znamka za ekoživila slovenskega porekla je BIODAR.
13. Tudi kmetije v Občini Vojnik se soočajo s problemom razdrobljenosti.
14. Ekološke kmetije v občini so v glavnem samooskrbne (nekaj pridelka pa tudi prodajo, največ doma), dohodek ni odvisen le od kmetijstva, člani družine so zaposleni tudi izven kmetijstva.
15. Ekološke kmetije v občini kombinirajo rastlinsko pridelavo in rejo živali.
16. Ekološki kmetje vidijo prednosti ekološkega kmetovanja v:
 - ohranjanju čiste narave in naravnega ravnotežja,
 - zdravih, okusnejših, predvsem pa prehransko bolj polnovrednih živilih,
 - živalim prijaznejši reji,
 - spodbujanju pestrosti rastlinskih in živalskih vrst.
17. Ekološki kmetje so opozorili na naslednje težave, s katerimi se srečujejo pri kmetovanju:
 - za zagotavljanje predpisom (kontrole) in pridobivanje subvencij je potrebno mnogo dokumentacije,
 - obdelovanje je večinoma ročno, kar pomeni, da porabijo veliko več časa kot pri intenzivnem kmetovanju,
 - pridelek in posledično zaslužek sta manjša,
 - težko je pridelke ohranjati dolgo zdrave,
 - veliko število zunanjih in notranjih zajedalcev pri živalih,
 - pridelki imajo glede na vložek dela prenizko ceno,
 - zahteve za pridobitev certifikata so zelo visoke in stroge, prav tako tudi kontrola,
 - na razpolago je premalo zaščitnih sredstev,
 - država se premalo zaveda pomena subvencij za preživetje kmetij (zamude pri izplačevanju).

18. Kmetje vidijo perspektivo v ekološkem kmetovanju, saj vedno več ljudi išče pridelke in izdelke iz ekološke pridelave. Iz tega sledi, da je ekološko kmetovanje velika priložnost naših kmetij tudi za preživetje v evropskem prostoru.

19. Smernice in priporočila za ekološko kmetovanje v prihodnosti:

- Glede na to, da ekološko kmetovanje prispeva k varovanju okolja nasploh, mu je pametno nameniti prednostno nalogo pri načrtovanju razvoja Občine Vojnik.
- Ekološke kmetije bi lahko nadgradile svojo dejavnost z usmerjenostjo v turizem, obrtništvo, timskim delom in medsebojnim povezovanjem.
- Potrošniki bi morali biti bolj osveščeni o prednostih ekološkega kmetovanja z vidika varovanja narave in našega zdravja.
- Mogoče bi bilo vredno razmisliti o kakšnem lažjem oz. manj »papirnatem« preходу kmetije na ekološki način pridelovanja.
- Prehod na ekološko kmetovanje je zanimiv tudi za manjše in srednje velike kmetije, ne samo za velike.
- Jejmo zdravo, ekološko, sezonsko in domače in imeli bomo zdrav duh v zdravem telesu.

SLIKI ŠT. 7 in 8: Optimalni pogoji za domače živali

Avtor: Mitja Krajnc

8. VIRI IN LITERATURA

1. Pravilnik o ekološki predelavi in predelavi kmetijskih pridelkov oziroma živil, Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Ljubljana 2003.
2. Ekološko kmetijstvo, Martina Bavec in sodelavci, Kmečki glas, 2001.
3. Priporočila za ekološko kmetovanje v Sloveniji, Uprava Republike Slovenije za pospeševanje kmetijstva, Strokovna skupina za sonaravno kmetovanje, Ljubljana, 1997.
4. Vodnik po ekoloških kmetijah, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Kmetijsko gozdarski zavod Maribor, 2002.
5. Možnosti za ekološko kmetovanje v Sloveniji, Začetni seminar o ekološkem kmetovanju, Zavod za živilorejo in veterinarstvo Celje, 1999.
6. Katalog dovoljenih sredstev za ekološko kmetovanje 2003, Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Zavod Maribor, april 2003.
7. Geografija za srednje šole (za programe, ki imajo za predmet geografije namenjenih več kot 140 ur), Jurij Kunaver..., DZS, Ljubljana, 1997.
8. Klimatogeografija Slovenije, 1995: Temperatura zraka 1961-1991. Ljubljana, HMZ Slovenije, str. 38, 148, 258, 338.
9. Klimatogeografija Slovenije, 1995: Količina padavin 1961-1991. Ljubljana, HMZ Slovenije, str. 25.
10. Lovrenčak, F., 1994: Pedogeografija. Ljubljana, Filozofska fakulteta, oddelek za geografijo, str.187
11. Gams, I., 1993: Geografske značilnosti Slovenije. Ljubljana, Mladinska knjiga, str. 120.
12. Slovenija, pokrajine in ljudje. 1998, Ljubljana, Mladinska knjiga, str. 132-141.
13. Interno gradivo Zavoda za gozdove Slovenije, OE Celje.
14. Interno gradivo Uprave Občine Vojnik
15. Ustni viri:
 - anketa ekoloških kmetov,
 - intervju,
 - informacije in podatki na terenu.
16. Internetne strani:

www.eko-kmetijstvo.

www.ekolosko-zdruzenje-deteljica.com.

9. PRILOGE

- **Anketa**
- **Primeri certifikata**

SEZNAM KART:

KARTA ŠT. 1: Pregledna karta Občine Vojnik

SEZNAM GRAFOV:

GRAF ŠT. 1: Potek povprečnih mesečnih količin padavin v Vojniku

GRAF ŠT. 2: Potek povprečnih mesečnih temperatur za Dobrno in Celje

SEZNAM SLIK:

SLIKA ŠT. 1: Posledice toče na "Repinovi" kmetiji

SLIKA ŠT. 2: Poskus z različnimi sortami krompirja na ekološki kmetiji

SLIKA ŠT. 3: Različni sistemi prekrivanja tal pri poskusu

SLIKA ŠT. 4: Ajda na "Repinovi kmetiji"

SLIKA ŠT. 5: Ekstenzivni sadovnjak s kombiniranim pridelovanjem sadja in krme

SLIKA ŠT. 6: Ličkanje pri "Repinovih"

SLIKI ŠT. 7 in 8: Optimalni pogoji za domače živali